УДК 346.5

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7(47)-1015-1024

Сухоребра Тетяна Іванівна доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, тел.: (067) 707-27-38, https://orcid.org/0000-0002-2918-4574

Пипяк Микола Іванович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, тел.: (096) 514-02-95, https://orcid.org/0000-0001-9133-6762

Костюк Наталія Петрівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, тел.: (067) 799-31-63, https://orcid.org/0000-0001-5272-982X

Хом'яченко Світлана Іванівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, тел.: (067)931-69-00, https://orcid.org/0000-0002-1223-5881

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті досліджено норми чинного законодавства України, яке регламентує відносини, що виникають у сфері державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. Встановлено, що державне регулювання в умовах воєнного стану є ключовим інструментом для гарантування стабільності та розвитку країни в складних умовах. Акцентовано увагу на тому, що одним із ключових елементів державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни є дерегуляція, яка полягає у скасуванні низки регуляторних заходів, спрямованих на зменшення адміністративного тиску на підприємців.

Доведено, що право на свободу підприємництва не є безумовним і може лімітуватися відповідно до закону, зокрема в умовах воєнного стану, коли таке обмеження стає особливо актуальним задля гарантування національної безпеки та громадського порядку. Розкрито питання, яке стосується особливостей процесу реєстрації юридичних та фізичних осіб-підприємців у період воєнного стану. Автор обґрунтовує свою думку, зазначаючи, що у відповідь на

повномасштабне вторгнення було внесено значні зміни до законодавства, яке регулює підприємницьку діяльність в умовах воєнного стану. Ці зміни мають на меті адаптацію правового поля до викликів, які виникають за таких надзвичайних обставин, та гарантування стабільності економічної системи країни.

Аргументовано, що головна мета державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни полягає не лише у збалансуванні інтересів держави та бізнесу, а й у створенні таких умов, які б сприяли стабільному розвитку економіки, гарантуванню соціальної справедливості, захисту прав споживачів та охороні довкілля.

Ключові слова: державне регулювання, підприємницька діяльність, суб'єкти господарювання, воєнний стан.

Sukhorebra Tetiana Ivanivna Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, Vinnytsia, tel: (067) 7072738, https://orcid.org/0000-0002-2918-4574

Pypiak Mykola Ivanovich Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, Vinnytsia, tel: (096) 514-02-95, https://orcid.org/0000-0001-9133-6762

Kostiuk Nataliia Petrivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, Vinnytsia, tel: (067) 799-31-63, https://orcid.org/0000-0001-5272-982X

Khomiachenko Svitlana Ivanivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Vinnytsia, tel: (067)931-69-00, https: // 0000-0002-1223-5881

LEGAL BASIS OF STATE REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF WAR

Abstract. The article analyzes the provisions of current Ukrainian legislation regulating the relations arising in the field of state regulation of entrepreneurial activity under martial law. The author establishes that state regulation under martial law is a key instrument for ensuring stability and development of the country in difficult conditions. The author emphasizes that one of the key elements of the State regulation of entrepreneurial activity in martial law is deregulation, which consists in abolishing

a number of regulatory measures aimed at reducing administrative pressure on entrepreneurs.

It is proved that the right to freedom of entrepreneurship is not unconditional and may be limited by law, in particular under martial law, when such a restriction becomes particularly relevant for the purpose of ensuring national security and public order. The article deals with the issue of peculiarities of the process of registration of legal entities and individuals-entrepreneurs during martial law. The author substantiates his opinion by pointing out that in response to the full-scale invasion, significant changes were made to the legislation governing business activities under martial law. These amendments are aimed at adapting the legal framework to the challenges arising under such extraordinary circumstances and ensuring the stability of the country's economic system.

The author argues that the main purpose of state regulation of entrepreneurial activity in times of war is not only to balance the interests of the state and business, but also to create conditions that would promote stable economic development, guarantee social justice, consumer protection and environmental protection.

Keywords: state regulation, business activity, business entities, martial law.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану господарська діяльність постійно стискається із різноманітними викликами, потребує адаптації, ретельного аналізу та прийняття необхідних ефективних рішень з боку держави та суб`єктів господарювання щодо її підтримки і стабільності. Основними питаннями є суттєве зменшення обсягів виробництва, скорочення або нестача робочої сили, загрози безпеці підприємств та їх працівників через постійні обстріли ворога, пошкодження чи блокування необхідних транспортних мереж тощо, що ускладнює ведення бізнесу.

Нині інститути публічної влади відіграють ключову роль у регулюванні нетипових відносин, що виникають у суспільстві, зокрема, вони відповідають за рівень життя та зайнятості населення. Їх діяльність має бути спрямована на гарантування прав і свобод громадян, а також на створення умов для відновлення та розвитку економіки у повоєнний період.

У зв’язку з військовою агресією російської федерації проти України, відповідно до статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні було введено воєнний стан 24 лютого 2022 року [1]. Однак, в умовах євроінтеграційних процесів, які активно впливають на всі сфери суспільного життя в Україні, існуюча система правового регулювання потребує глибокої трансформації та адаптації до європейських стандартів і вимог [2, с.476].

Важливо, щоб у цей непростий час держава змогла гарантувати ефективну координацію між різними гілками влади, а також між державою та приватним сектором, щоб разом протистояти викликам, які постають під час війни. Гарантування правової підтримки населення та бізнесу в умовах війни є

критично важливим для підтримання соціальної згуртованості та економічної стійкості країни.

Отже, правове регулювання стає не лише інструментом управління, але й засобом захисту та адаптації суспільства до нових реалій. Воно допомагає зберегти цілісність держави та її здатність до відновлення після завершення конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі питання, які пов'язані з правовим регулюванням підприємницької діяльності під час дії воєнного стану, досліджувалися такими вченими, як: Андрущенко Л. В., Баклан О.В., Білоусов Є.М., Борисов І.В., Внукова Н.М., Дараганова Н.В., Дмитрик О.О., Колісник А.С., Панькова Л.О., Подцерковний О.П., Селіванова І.А., Токарєва К.О., та інші. У працях акцентується увага на специфіці правового регулювання господарської діяльності під час воєнного стану.

Розглядаються питання доктринального та правового забезпечення функціонування національної економіки в умовах військової агресії.

Досліджується державно-правовий механізм гарантування свободи підприємницької діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану. Водночас і тепер є нагальним вивчення та аналіз оновленого законодавства у сфері господарювання і його впливу на господарські відносини.

Вказане підтверджує актуальність та доцільність проведення даної наукової розвідки.

Метою цієї статті є дослідження та аналіз стану правововых основ державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Щодо тлумачення терміна «державне регулювання», то сьогодні існує багато різних підходів серед науковців. Зокрема, у юридичній енциклопедії зазначено, що це є здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних та інших) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів із метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві [2].

На думку Л.І. Дідківської, змістом державного регулювання у сфері підприємництва є діяльність із реалізації функцій держави щодо гарантування господарського порядку, здійснювана у встановлених формах і відповідних методах [3, с. 56].

До того ж, основною метою державного регулювання господарської діяльності можна визначити встановлення правового господарського порядку, за якого забезпечено баланс приватних і публічних інтересів як при здійсненні господарської діяльності суб'єктами господарювання, так і при здійсненні державного регулювання господарської діяльності органами державної влади» [4, с. 93].

Відповідно до статті 12 Господарського кодексу України держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших

програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності [5].

Державне регулювання господарської діяльності розглядається В. С. Щербиною як здійснене державою в особі її компетентних органів комплексу економікоправових, організаційно-правових та юридичних заходів щодо упорядкування діяльності господарських організацій та фізичних осіб – підприємців з метою реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм економічного і соціального розвитку шляхом застосування різноманітних заходів і механізмів такого регулювання. При цьому, дослідник розуміє правові засоби державного регулювання як закріплені у правовій (юридичній) формі засоби (інструменти, знаряддя) економічного, організаційного і правового впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання [6, с. 11]. Таким чином, дискусії щодо терміна «державне регулювання» тривають, проте його базовою ознакою вважають використання державою правових, економічних та адміністративних механізмів для гармонізації суспільних інтересів.

Доцільність державного регулювання господарської діяльності в умовах воєнного стану зумовлюється багатьма чинниками. З-поміж них можна виокремити необхідність гарантування національної безпеки, стабілізації економіки та функціонування життєво важливих інститутів. За таких умов держава має право вживати заходів щодо регулювання цін, контролю за розподілом ресурсів, а також встановлення обмежень на певні види економічної діяльності. Це може включати тимчасову націоналізацію певних підприємств, що мають стратегічне значення для держави, та введення спеціальних податкових режимів. Важливо, щоб такі заходи були справедливими, прозорими та обмеженими в часі, аби після завершення воєнного стану економіка могла швидко відновитися. Крім того, державне регулювання повинно сприяти захисту прав та інтересів громадян, зокрема через забезпечення доступу до основних товарів та послуг. Враховуючи ці аспекти, можна стверджувати, що державне регулювання в умовах воєнного стану є ключовим інструментом для гарантування стабільності та розвитку країни у складних умовах.

Основні інструменти, які держава використовує для регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, включають: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Разом із тим в умовах воєнного стану взаємодія між державою та бізнесом набуває особливого значення. Система економічного управління, що діє в країні, та характер державної політики в економічній сфері визначають можливості та обмеження для підприємництва. Держава має важелі для регулювання бізнес-середовища: вона може уповільнювати розвиток підприємництва шляхом

створення бар'єрів або навіть повну заборону підприємницької діяльності; вона може також зайняти пасивну позицію, не втручаючись у бізнес-процеси, не створюючи перешкод, але й не надаючи підтримки; або ж держава може активно сприяти розвитку підприємництва, надаючи стимули та підтримку. Вибір стратегії залежить від багатьох факторів, включаючи економічні цілі, соціальні очікування та міжнародні зобов'язання.

Важливо, щоб державна політика була гнучкою та адаптивною, здатною швидко реагувати на зміни в умовах війни, щоб підтримувати стійкість економіки та захищати інтереси громадян.

З огляду на зазначене вище, у період дії воєнного стану Уряд України визначив як пріоритетне завдання створення оптимальних умов для розвитку бізнесу, вважаючи це фундаментом для економічної стійкості та успіху. Одним із ключових елементів цієї стратегії є дерегуляція, яка полягає у скасуванні низки регуляторних заходів, спрямованих на зменшення адміністративного тиску на підприємців. Так, 18 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [7]. Відповідно до постанови право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання за спрощеною процедурою без отримання дозвільних документів. До того ж, постановою передбачено, що термін дії чинних строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжують на період воєнного стану.

До того ж на час війни держава частково лібералізувала та дерегулювала податкову та митну політику. Зокрема, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від15 березня 2022 року № 2120-IX закріпив кардинальні зміни щодо єдиного податку, зменшення ПДВ та акцизу на пальне, податкові стимули для великого бізнесу та благодійності.

Окрім того, набув чинності Закон від 17 липня 2024 року № 3869-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні» [8], яким закріплено декларативний принцип отримання дозволів та ліцензій. Так, відповідно до Закону в період дії воєнного стану право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності може набуватися суб'єктом господарювання на підставі подання на безоплатній основі до відповідних дозвільних органів декларації про провадження господарської діяльності без отримання документів дозвільного характеру, крім тих видів господарської діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Особливу увагу потрібно звернути на те, що Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28» [9], мета якої удосконалення процесів надання фінансової державної підтримки мікро-, малого та середнього підприємництва

(ММСП) («Доступні кредити 5–7–9%», «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9%», «Доступний факторинг»). Вона передбачає: зменшення процентної ставки для бізнесу шляхом поєднання державної програми «5–7–9» із партнерськими програмами уповноважених банків; удосконалення механізму надання гарантій уповноваженим банкам з боку Фонду розвитку підприємництва (ФРП); упровадження умов екологічних та соціальних стандартів Світового банку під час надання кредитів з 1 грудня 2024 р. сільськогосподарським підприємствам у межах державної програми «Доступні кредити 5–7–9%». Так, з початку 2024 року за Програмою підприємці отримали 13119 кредитів на 50 млрд грн, з яких від банків державного сектору економіки – 9922 кредити на 25,8 млрд гривень. За час дії воєнного стану в Україні видано 57261 кредит на 227,3 млрд грн (у тому числі банками державного сектору – 42956 кредитів на 116,1млрд грн) [10].

Варто відзначити, що в Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» було внесено зміни Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України» від 31 травня 2022 року, відповідно до яких скасовано обмеження щодо надання державної підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва. Тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування, дія статті 13 цього Закону не поширюється на суб'єктів господарювання малого і середнього підприємництва, які здійснюють виробництво зброї.

Стаття 42 Основного Закону України гарантує кожному громадянинові свободу займатися підприємницькою діяльністю, яка не є забороненою законодавством. Право на свободу підприємництва не є безумовним і може обмежуватися відповідно до закону, зокрема в умовах воєнного стану, коли такі обмеження стають особливо актуальними для забезпечення національної безпеки та громадського порядку. Так, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає що в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану: використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ й організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю; примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, зокрема об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового

режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка (ст. 8) [1]. Вимога щодо примусового відчуження майна передбачена і Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [11].

Як видається, законодавець цим законом надає державі право позбавити суб'єкта господарювання власності на конкретне майно, з обов'язковою умовою подальшого повного компенсування його вартості, що може бути здійснено як до, так і після процесу відчуження. Водночас критично важливо підтримувати рівновагу між гарантуванням державної безпеки та дотриманням основоположних прав і свобод осіб, щоб унеможливити надмірне втручання держави у сферу господарювання.

Висновки. Отже, головна мета державного регулювання підприємницької діяльності в умовах війни полягає не лише у збалансуванні інтересів держави та бізнесу, а й у створенні таких умов, які б сприяли стабільному розвитку економіки, гарантуванню соціальної справедливості, захисту прав споживачів та охороні довкілля. Це передбачає розробку та впровадження ефективних законодавчих норм, податкової політики, яка б мотивувала підприємців до розширення бізнесу, інвестицій у новітні технології та підвищення якості продукції.

Також важливим є забезпечення прозорої діяльності державних органів, боротьба з корупцією, створення рівних умов для всіх учасників ринку, незалежно від їх розміру та сфери діяльності. Державне регулювання має на меті також підтримку малого та середнього бізнесу, який є основою інноваційного розвитку та створення нових робочих місць. Воно повинно сприяти інтеграції національної економіки у світовий економічний простір, відкриваючи нові можливості для експорту та імпорту, а також для залучення іноземних інвестицій. Гарантування оптимальних умов для підприємницької діяльності означає також створення ефективної інфраструктури, доступу до фінансових ресурсів, ринків збуту, інформаційної підтримки та консультування. Усе це має на меті не лише підвищення конкурентоспроможності бізнесу, але й забезпечення високого рівня життя громадян, розвитку культури, освіти та науки.

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

2. Пипяк М. І., Костюк Н. П., Слободиська О. А, Хом'яченко С. І. Трансформація правового регулювання державного фінансового контролю у контексті євроінтеграції. Журнал «Наукові інновації та передові технології». No 9(37) 2024. С.474-4843. http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/14727/14797

3. Нагребельний В.П. Державне регулювання. Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ: «Українська енциклопедія», 1998. Т. 2: Д–Й, 1999. С. 118.

4. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Л.І.Дідківська, Л.С.Головко. К.: Знання, 2006. 213 с.

5. Бевз С. І. Мета державного регулювання господарської діяльності. *Часопис Київського університету права*. № 4. 2014. С. 90-93.

6. Господарський кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text

7. Щербина В. С. Поняття та види засобів державного регулювання господарської діяльності. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка.* № 94. 2012. С. 10-15.

8. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 року. Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text.

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні: Закон України від 17 липня 2024 року № 3869-IX. Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3869-20#Text

10. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2024 р. № 1054. Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-2024-%D0%BF#Text

11. Мінфін: За час дії воєнного стану в Україні видано 57261 кредит на 227,3 млрд грн за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voiennogo_stanu_v_ukraini_vidano_57_261_kredit_na_2273_mlrd_grn_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4690

12. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17 травня 2012 року. Режим доступу. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text

References:

1. Zakon Ukrainy “Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu” vid 12 travnia 2015 roku, № 389-VIII [Law of Ukraine “On the legal regime of martial law” from May 12, 2015, № 389-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text [in Ukrainian].

2. Pypiak M. I., Kostiuk N. P., Slobodyska O. A., Khomiachenko S. I. Transformatsiia pravovoho rehuliuvannia derzhavnoho finansovoho kontroliu u konteksti yevrointehratsii. [Transformation of legal regulation of state financial control in the context of european integration]. Zhurnal «Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii» – Scientific innovations and advanced technologies. Journal, No 9(37) 2024. C.474-4843. Retrieved from http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/14727/14797. [in Ukrainian].

3. Nahrebelnyi V.P. (1999). Derzhavne rehuliuvannia. Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. [State regulation. Legal encyclopedia: in 6 volumes]. Kyiv: «Ukrainska entsyklopediia», 1998. T. 2: D–I, 1999. S. 118. [in Ukrainian].

4. Didkivska L.I., Holovko L.S. (2006). Derzhavne rehuliuvannia ekonomiky: navch. posib. [State regulation of the economy: a textbook]. L.I. Didkivska, L.S.Holovko. K.: Znannia, 2006. 213 s. [in Ukrainian].

5. Bevz S. I. (2014). Meta derzhavnoho rehuliuvannia hospodarskoi diialnosti [The purpose of state regulation of economic activity]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava.* – Journal of the Kyiv University of Law.№ 4, S. 90-93. [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy “Hospodarskyi kodeks” : vid 16 sichnia 2003 roku, № 436-IV [Law of Ukraine “Commercial Code” of January 16, 2003, № 436-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text. [in Ukrainian].

7. Shcherbyna V. S. (2012). Poniattia ta vydy zasobiv derzhavnoho rehuliuvannia hospodarskoi diialnosti. [The concept and types of means of state regulation of economic activity].

Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – Bulletin of Taras Shevchenko University of Kyiv. № 94, S. 10-15. [in Ukrainian].

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Deiaki pytannia zabezpechennia provadzhennia hospodarskoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu” : vid 18 bereznia 2022, № 314 [Resolution Cabinet of Ministers of Ukraine “Some issues of ensuring the conduct of economic activity under martial law” from March 18, 2022, № 314]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text. [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo sproshchennia umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti v period dii voiennoho stanu v Ukraini” : vid 17 lypnia 2024 roku, № 3869-IX [Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning Simplification of Conditions for Conducting Business Activities During the Period of Martial Law in Ukraine ” from July 17, 2024, № 3869-IX]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3869-20#Text. [in Ukrainian].

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 sichnia 2020 r. № 28” : vid 13 veresnia 2024 roku, № 1054. [Resolution Cabinet of Ministers of Ukraine “On Amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 24, 2020, No. 28: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 13, 2024, No. 1054.” from September 13, 2024, № 1054]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-2024-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

11. Minfin: Za chas dii voiennoho stanu v Ukraini vydano 57261 kredyt na 227,3 mlrd hrn za prohramoiu «Dostupni kredyty 5-7-9%».[During the martial law period in Ukraine, 57,261 loans were issued for UAH 227.3 billion under the program "Affordable Loans 5-7-9%"]. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voiennogo_stanu_v_ukraini_vidano_57_261_kredit_na_2273_mlrd_grn_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4690. [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy “Pro peredachu, prymusove vidchuzhennia abo vyluchennia maina v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho chy nadzvychainoho stanu ” : vid 17 travnia 2012 roku, № 4765-VI [Law of Ukraine “On the transfer, compulsory alienation or seizure of property under the legal regime of martial law or a state of emergency ” of 17 May, 2012, № 4765-VI]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text. [in Ukrainian].